

TEMA 1: VIDA DE WAGNER

**TÍTOL: LA MORT DE RICHARD WAGNER, SEGONS LUIGI EL MAJORDOM
DEL PALAZZO VENDRAMIN**AUTORA: *Eva Muns*

Del llibre “Un extracte de sis mesos a Itàlia”: diari d’una dona, un treball de Madeleine Pidoux publicat el 1893 a París per Chamelot i Renouard. L’obra va rebre el Premi Botta el 1894. El 21 de juliol, Madeleine va visitar el Palau Vendramin i va gravar el testimoni del seu intendent, que va estar al servei de Richard Wagner i va ser testimoni de la seva mort (pàgs. 302 a 306).

21 de juliol 1813:

Perillós, vaig dir quan hi vaig arribar, Venècia perillosa! Quan anava a marxar, repeteixo novament, s’ha de témer per la relaxació que inculca la voluntat d’acció. La llacuna sense ones, la góndola “que aconsella dormir”, com diem molt bé en italià, la calor del vent scirocco triomfa sobre els nervis, els músculs, els pensaments i en poc temps canvia la naturalesa més vivaç. Aviat, sota aquesta doble influència de somnolència del vent calent i la suavitat de l’aigua, un se sent abraçat per un sopor infinit; ens deixem portar, perquè somniem amb ell, perquè el necessitem, cremats com estem per la vida quàdruple de les grans ciutats, i ben aviat estem completament subjugats. Un sols pensa en asseure’s al costat de l’aigua, mirant sense actuar, en una espècie de somnolència. Una olor càlida s’eleva a les fosses nasals, ens envaeix un ablaniment. A Venècia dorms amb els ulls oberts, com un faquir. L’atmosfera, que rodeja el cervell amb silenci i aïllament, és com una crida a abandonar-se.

Tot just vaig tenir la força per analitzar aquestes sensacions aquell matí, quan em vaig sentir despertat per una influència invisible, em vaig trobar com a nou, i quan vaig estar al carrer, vaig reconèixer ràpidament que el vent havia canviat i venia del noroest. Quelcom viu va tornar als meus pulmons; estava llest per caminar ràpidament, per respirar, gradualment vaig sentir que un alè refrescava la meva sang i la meva ment. Realment em va semblar que la brisa de França m’estava regalant una albada a través d’una arpa de vent.

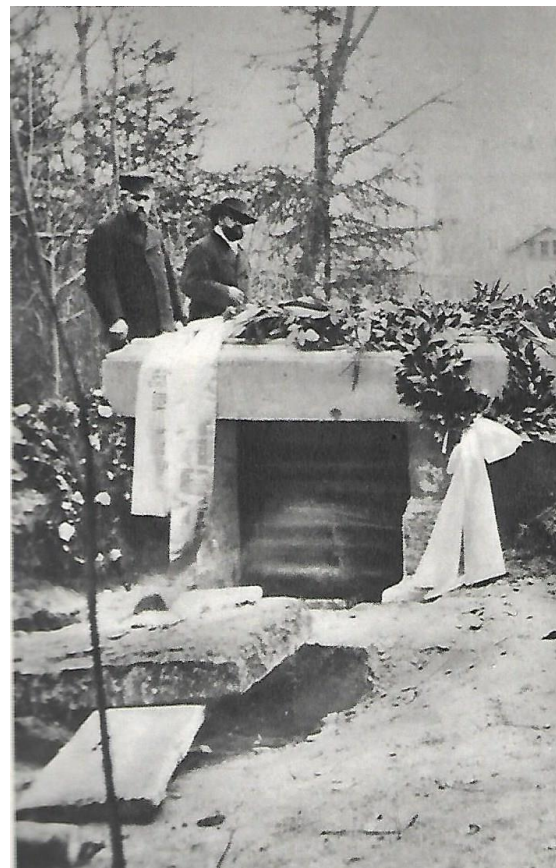
Animat per aquestes forces actives que em retornaven, vaig pensar a portar endavant el meu pla de visitar, abans d’intentar la peregrinació a Bayreuth, el palau on va morir Wagner el 13 de febrer de 1883.



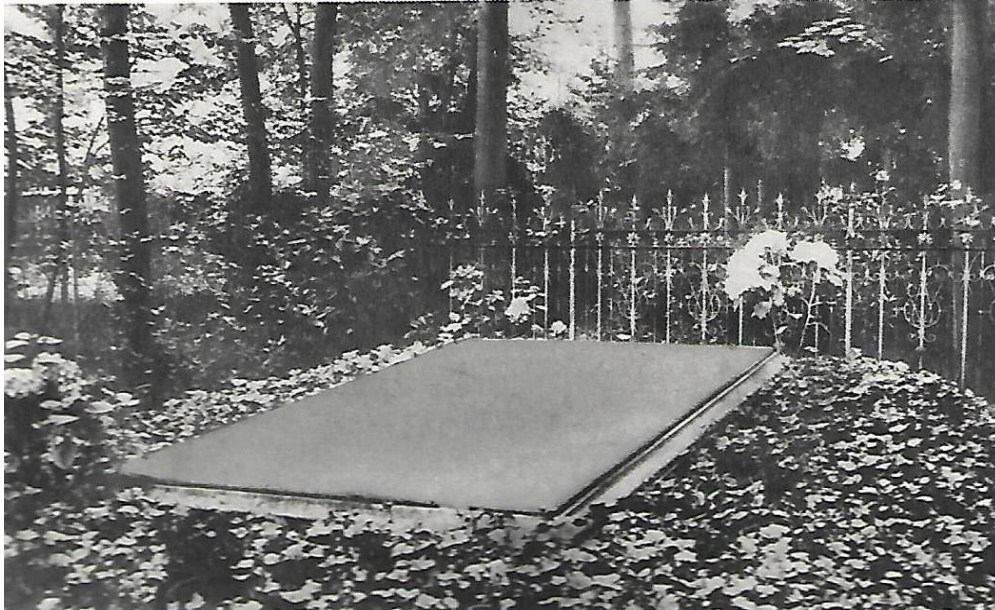
Aquest bonic palau de Vendramin-Calergi, quasi al final del Gran Canal, va pertànyer al comte de Chambord i ha estat preservat el millor possible pels seus actuals propietaris, el duc i la duquessa de Grazia: pintures, mobles, tapissos, que són verdaderes obres mestres, retrats d'avantpassats, retrats del Dux, retrats de Catarina Cornaro, la bella reina de Xipre, escultures antigues i, sobre tot, majestuositat en els salons, balcons ornamentats, grandesa de la soledat, poesia d'aigua i cel, que es revela per tots costats. Aquest noble edifici està afortunadament construït en un dels contorns d'aquesta S invertida que forma l'elegant disseny del Gran Canal. I el que més m'ha sorprès en aquestes restes principesques, van ser les llàgrimes que vaig veure fluir dels ulls d'un ancià.

El majordom encarregat de detallar als visitants les obres d'art del palau, va servir Wagner durant els pocs hiverns que el compositor va passar allí amb la seva família. Durant la visita a les altes galeries, on, com fidel servidor, em va explicar la glòria dels Vendramin, li vaig preguntar si estava allí durant l'hivern de 1883, després em va dir: "No ho vaig deixar i els vaig servir a tots; va morir, senyora, en el meu braç. El seu rostre suau i somnolent d'un verdader venecià va adquirir una expressió seriosa; sens dubte, sentia en mi un autèntic interès més que la banal curiositat, i sense esperar preguntes que no li vaig fer, va començar a parlar-me sobre el mestre, la seva vida familiar aquí, les visites de Liszt, etc. Em va contar els últims moments de Wagner i que, el dia de la seva mort, "estava com sempre", va dir l'home, 'allegro e buono'.

La signorina li va portar la colazione i el va deixar sol amb mi. Ell va riure, va conversar alegre i suaument, després es va aixecar després del seu esmorzar, em va ordenar que sortís amb ell en una gòndola, va començar a taral·lejar, a ballar a la habitació, de repent unes poques paraules de deliri, unes poques exclamacions; es va deixar caure sobre el meu braç i després va



Moments abans d'enterrar les despulles de Wagner al jardí de casa seva.



morir
!".
Aque
sta
histò
ria
relata
da
tan
simpl
emen
t, en
el
diale
cte
vene
cià,

sense matisos de veu, sense descansos, va acabar només amb dues llàgrimes, i aquest elogi fúnebre “¡Povero buon uomo!”, res més. Quant a mi, sempre veuré a aquest ancià alt i prim, amb una mirada penetrant, amb una fina boca italiana, reprendre, més vacil·lant amb l'emoció de la memòria, el seu passeig pels salons, continuant enumerant les meravelles dels mateixos. Realment, sentint l'afectuosa fidelitat d'aquest servent, li dic que dintre d'uns dies estaré a Bayreuth i que aniré a Wahnfried. Aquella figura es va tornar somrient, amb un somriure commogut, em va mirar amb ulls suplicants i envejosos dient-me: “¡Ah! Signora, aniràs allí, veuràs a Còsima i el signorine, digues-li, o vols? Que vas veure a Luigi. Però és impossible fer repetir aquest accent italià, tant expressiu en les tendreses; llenguatge que, en la seva riquesa, està fet per a sensibilitzar tots els sentiments amorosos; com m'és d'impossible per mi reproduir el sentiment d'aquell home quan li vaig assegurar que el seu respecte i els seus records serien estrictament transmesos a Wahnfried. El seu agraïment em va acompanyar fins la meva gòndola, que esperava a través dels majestuosos pilars de la façana. Tot això, barrejat amb el pensament del geni que va morir allí, en el retir més adequat per respirar la vanitat de la seva glòria, va suavitzar la meva admiració per l'artista i va perllongar el meu somni, amanyagat pel moviment igualitari del rem. Lliscant sobre l'aigua que, aquell dia, estava agitada per les pluges de la nit, sota un cel turmentat encara per les fuetades elèctriques, que passava enmig d'aquestes obres mestres de pedra, impregnades amb tot el que acabava de veure, vaig escoltar els violins cantar el comiat del cigne. Em vaig imaginar el que devia ser el funeral de Wagner aquí. Vaig pensar en la multitud d'alemanys, italians, agrupats en els ponts, en els canals o en els riuets més estrets. A aquesta massa de gòndoles negres, cobertes amb un lúgubre feltre, totes similars, d'acord amb les lleis sumptuàries del segle XV, i comprimides unes contra d'altres, vaig pensar en totes les banalitats humanes. Sens dubte, a més

a més de la família en dol, molta simpatia, molta admiració, sobre tot, però certament mai un dol va poder ser més sincer, ni una llàgrima degué haver sortit aquest dia més profundament d'una ànima simple com les discretes llàgrimes del vell majordom, qui després de nou anys, una eternitat per un home mort, una eternitat pels servents, sempre repetia “¡Brav ‘uomo, Signora, brav uomo!”. M’agrada creure-ho, doncs tinc la necessitat de creure que el geni, per ser realment digne d’aquest nom, deu estar unit a la bondat.

A través del silenci de Venècia, en el balcó del Palau amb vista al canal, què va escoltar la bona oïda musical de Wagner? Els aplaudiments de Bayreuth o quelcom de música del més enllà? Ho sent avui, i el soroll que li arriba de tota Europa potser el deixa indiferent.

Notes:

Publicat a la “Lettre d’information du Musée Virtuel Richard Wagner” (febrer 2020)

Font: Gallica (BNF). Aquest treball va ser reeditat per Hachette, en col·laboració amb el BNF:

<http://munichandco.blogspot.com/2017/01/la-mort-de-wagner-racontee-par-luigi.html>